

Fábián Zoltán konkrét művészete – *Alea iacta est* ?

Alea iacta est, a kocka el van vetve: nincs visszaút, elhatároztuk magunkat. A mondást Julius Caesarnak tulajdonítják.

Miért a kérdőjel?

A 'konkrét művészet' kifejezés Theo van Doesburgtól ered (*Art Concret*, 1930), a gondolkozás irányát jelöli ki, míg az absztrakt egy látványtól való elvonatkoztatást – absztrahálást – jelent, melynek mértéke lehet különböző, de mindig a látványból indul ki. Itt viszont a konkrét vizuális gondolat megjelenítését, kivetítését jelenti.

Az első teremben a többdimenziós (jelen esetben 4 és 5 dimenziós – az időt most hagyjuk ki, csak a térbeli dimenziókkal foglalkozunk) kockák kétdimenziós vetületéről van szó. Ezt valahogy úgy tudjuk elképzelni, hogy az egydimenziós tér a pont. Ebből úgy tudunk kilépni, hogy kiterjesztjük a síkra, praktikusán egy papírra rajzolt négyzetre. Ez egy kétdimenziós négyzet, amiből síkban nem, csak a háromdimenziós térben tudunk kilépni. (Fel kell emelni a ceruzát, hogy ne ütközzünk a négyzetet határoló vonalakba.) Valahogy ezt a logikát folytatva tudunk a háromdimenziós térből a négydimenziós térbe lépni (tehát a zárt kockából csak a négydimenziós térben tudunk kilépni), és így tovább.

A második teremben lévő munkák a 2 és 3 dimenzió közti terek, a Menger-Sierpiński-féle szivacson alapulnak. Ez egy fraktál, amelyet úgy kapunk, hogy egy kockát az élei harmadolásával 27 kisebb kockára osztunk, és elhagyjuk közülük azt a hetet, amelyik nem tartalmazza az eredeti kocka egyetlen élét sem, majd ezt az eljárást folyamatosan ismétljük a megmaradt kockákra. A művek ennek a lehetséges háromdimenziós megjelenései.

A harmadik teremben a több (4 és 5) dimenziós kocka háromdimenziós vetületét láthatjuk, melyet a művész különböző irányokból megvilágított, így létrehozva az árnyékként megjelenő sík (azaz kétdimenziós) vetületét.

És az egész kezdődik előlről, egy végtelen körforgást indítva. Természetesen új viszonyítási pontból, az egészet egy másik szinten újra gondolva, így reagálva filozófiákra és a minket körülvevő világra. *Alea iacta est*. Biztos? Hányszor lehet még? Mennyi alkalmunk lesz még? Persze ezt az egészet elfelejthetjük.

Fábián Zoltán művészete még véletlenül sem a matematikai elméletek illusztrálása, vagy valamiféle embléma vagy jel manifesztálódása, hanem igazi ihletett vizuális munkák sokasága. Semmilyen módon nem keverendő azokkal a magukat matematikai alapokon dolgozó alkotóknak titulálókkal, akik, ha felhasználják a Fibonacci-számsort vagy az aranymetszést, mindjárt matematikus művészeknek gondolják magukat. Miért is lenne különleges érdem több száz éves eredmények újdonságként való bemutatása?

Fábián Zoltán követi a kortárs – 21. századi – matematika eredményeit, aktuális problémáit, ezért is különösen érdekes és egyedi az erre adott reakciója. A matematikának annyiban van köze az egészhez, hogy meghatározza az alkotó gondolkozását, műépítő logikáját.

Beszélhetünk itt a tudatos, energiákkal telt kompozíciókról, melyeknek fő alapköve a feszes képszerkesztés és a térrel való magabiztos bánásmód. Hosszabb ideig szemlélve a formák megmozdulnak, hol ki-, hol befordulnak a térbe. A művész ezt – a pontos szerkesztésen túl – kifinomult tónuskülönbségekkel, időnként pedig intenzív, szinte világító kontrasztokkal éri el. Ezeket segíti elő Fábián egyik sajátos vizuális eleme: ha jobban megfigyeljük, vonalai legtöbbször nem egyenletes vastagságúak, hanem a végüknél elkeskenyednek, mint egy végtelen hosszúra nyújtott szilvماغ. Ettől még hangsúlyosabbá válnak a téri lebegések, ki- és befelé mozgások.

Nem győzöm hangsúlyozni, hogy még véletlenül sem tudományos elméletek valamiféle illusztrálásáról van szó, azokat az alkotó csak gondolatindítóként, egy szellemi torna indítójaként használja.

A művek élvezetének egy még egyszerűbb, de nagyon intim és elmélyült módját is javasolnám: álljanak szembe a művel, és – akár egy Mark Rothko képnél, aminek fő ereje a felhasznált színek, felületek egymást erősítő, vagy éppen gyengítő rezonanciája – hagyják, hogy a színek és formák rezgése átjárja a bensőjüket. Hangolódjanak rá, hagyják, hogy hasson Önökre, pont úgy, mint zenehallgatásnál – hiszen a színek és a zenei hangok a 10 hatványaival pontosan megfeleltethetők egymásnak –, érezzék a testükben, sejtjeikben a rezonanciát és az áradó pozitív energiát. (A modern gyógyászatban már régóta használják a szín-, fény- és hangterápiát.)

Hogy ez mennyire egyformán működik zenében és vizualításban, ennek ékes bizonyítékként, kérem, hallgassák meg Lőrinszky Attila nagybögművész erre az alkalomra komponált művét a szerző előadásában.

Szlabey Zoltán